

Projekt programa LAS Istre
MiR – Morje in reka, mlinščice in Rižana

Naravna in kulturna dediščina reke Rižane ter voda
kot vir energije in ustvarjalnega navdiha
(delavnice projekta)

DR. VESNA MIKOLIČ, ZRS KOPER

PARTNERJI IN IZVAJALCI: KŠ DEKANI, RIBIŠKA DRUŽINA KOPER, ANA BORDON S.P., ASTRID PRAŠNIKAR S.P., ZMAGO MIKOLIČ S.P.

Pomen projekta

Voda je človekova največja dobrina, žal pa se nam zdi preveč samoumevna, zato jo pogosto nepremišljeno zanemarjamo in onesnažujemo.

V Slovenski Istri je najpomembnejša reka Rižana, saj predstavlja glavni in edini vir za vodooskrbo tega področja. Za preskrbljenost prebivalstva s pitno vodo iz javnega vodovodnega omrežja skrbi Rižanski vodovod Koper.

Dolga je nekaj nad 14 km. Je tipična kraška reka z vsemi lastnostmi površinskih voda, kar pomeni, da nemudoma reagira na vse zunanje spremembe.

Cilji operacije

- Namen operacije »MiR – Od mlina do mlina« je ovrednotiti in revitalizirati okolico reke Rižane v k. o. Dekani, tudi nekatera povsem degradirana območja ob reki.
- Operacija zajema oblikovanje tematske sprehajalne poti "Od mlina do mlina" s štirimi "Točkami Miru" ob reki Rižani in njenih mlinščicah. Pot bo predstavila naravno in kulturno dediščino reke Rižane in mlinščic, speljanih za potrebe nekdanjih dveh mlinov, ki stojita na začetku in koncu poti.
- Pomembne naloge projekta so delavnice za ozaveščanje o reki Rižani.

Kulturna dediščina reke Rižane

Reka Rižana je služila za različne družbene dejavnosti.

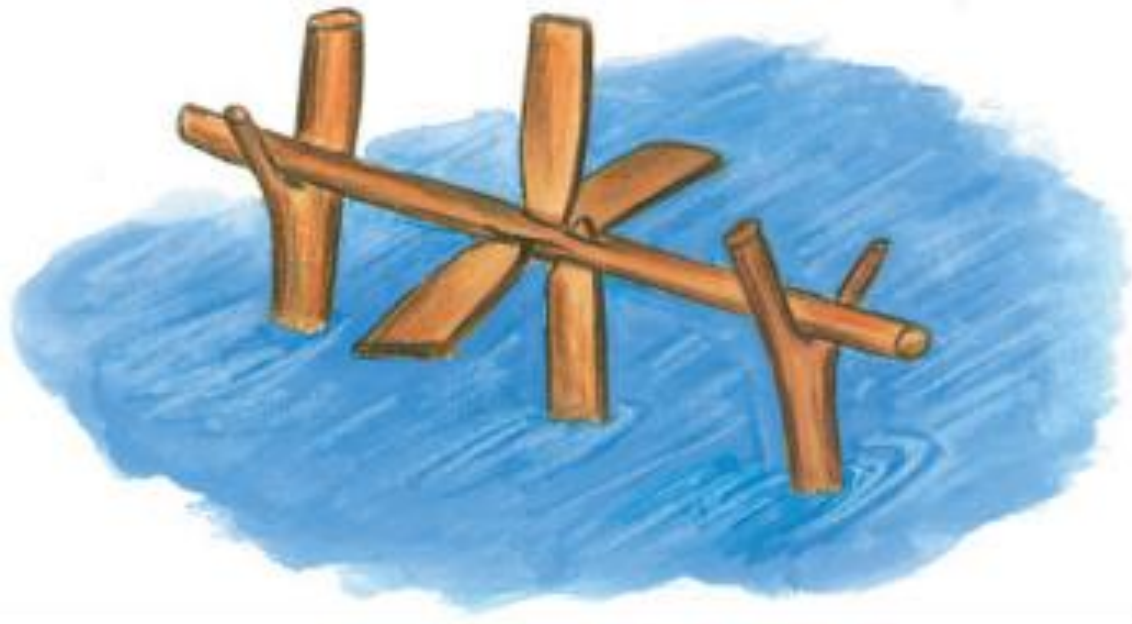
- Rižana je bila poznana po številnih mlinih in mlinarstvu.
- Razvila se je tudi peka kruha. Ženskam, ki so se ukvarjale s peko, pravimo krušarice, kruh pa so prodajale v Trst in Koper.
- Perice so v Rižani prale perilo, vsi, še posebej otroci, pa so se v njej zelo radi kopali.
- Pomembne so bile tudi valjalnice, ki so obratovale pri mlinih na zgornji Rižani. Z njihovo pomočjo, so mehčali in čistili volnene ter platnene izdelke.

Na delavnicah predstavimo živahno zgodovinsko dogajanje ob reki Rižani, s poudarkom na mlinarstvu, in vodimo po Bordonovi domačiji, kjer je obnovljen del nekdanjega Vankatovega mlina.

Voda kot vir energije

Tako v preteklosti kot danes pa je bila reka tudi vir energije. Kot druge slovenske reke se je tudi Rižana najprej in največ uporabljala za mlinarstvo, poznane pa so tudi manjše hidroelektrarne na Rižani. Na vodni pogon so obratovale tudi kovačnice in oljarne.

Na delavnicah predstavimo vodo in druge obnovljive vire energije in izdelamo mlinček na vodo.

Naravna dediščina reke Rižane

Rižana je tudi reka z bogato floro in favno in prelepo naravno okolico od izvira pri Zvročku pri Hrastovljah do njenega izliva v morje v Škocjanskem zatoku in Luki Koper. V njej živijo različne vrste rib (avtohtona potočna postrv jadranskega fenotipa, soška postrv, križanec, šarenka), ob njej pa številne, tudi zdravilne rastine.

Na delavnicah predstavimo floro in favno reke Rižane, s poudarkom na ribištvu in zeliščarstvu ter škodljivih posledicah podnebnih sprememb, ki vplivajo tudi na naravo ob reki Rižani.

RIŽANI Nelda Štok Vojska

Tečeš nan vre tavžent let,
hvali te mestján en hmet.
Z Zvročka s stene ven prvreš,
pruti Kopri, murji greš.

Razkazávaš ti se ne,
si ku istrski lidje.
Míkina si en prjazna,
ma si zánas dosti važna.

Dajaš vodo nan za pet,
čuhat, prat, za se umet.
Nan namočiš njivo, vrt,
vod kumpirja pa do trt.

Šum tvoj blágo pumirí
eno žejo mu gasi.
Znan vod mojih mladih let,
h tebi smo vozili mlet

žito, ječmen, frmantón
sez Marezég, s Prad vod Svetantón...
Mi vod tvojih malnov pravjo:
Nórbido, Bertúčić, Šavjo

pa Portón en Frátovec,
Šimulájka, Pílavec...
Pr Robídi, Vánkati
čakali so vuži tri.

Se je hvalo, mlelo hrano
na Mostíčji en pr Žgano...
O, ti reka naša mila,
una leta so finíla,

ki so kula roboštála.
Ma kaj vse povet so znala!
Reka draga mi, Rižana,
voda sveta si, štemána.

Mislin nate trko boti,
gledan te, kr gren po poti.
An sprehódić lep nardin,
pod topoli se shladin.

Kadar trudna sen, bolana
en kr ben bla rada sama,
se vmes tvoje vrbje skrijen,
tan se zjočen en spočijen.

Voda kot vir navdiha

Tako reka Rižana, morje kot voda nasploh so vir navdiha za umetnike: pisatelje in pesnike, likovne ustvarjalce, skladatelje, umetnike na področju uprizoritvenih umetnost in druge.

Na ustvarjalnih delavnicah predstavimo umetniška dela na temo vode in reke ter v naravnem okolju ustvarjamo skupaj z udeleženci.

FOUNDATION FOR
ENVIRONMENTAL
EDUCATION

Vabljeni na delavnice in sprehod ob reki Rižani!
Hvala za pozornost!

VESNA MIKOLIČ

VESNA.MIKOLIC@ZRS-KP.SI